

יות שעגנו אותה שעה בגמל, הזמינו את כל הימאים להופיע באסיפה שתי ערך בבית הימאים, בקצה רחוב המלכים בחיפה, בו גרים הימאים העובדים את העיר ובו שוכנת גם האגודה. מזכיר האגודה, שלט כלייכול באותם הימאים, הודיע ברורות: כל מי שיופיע לא סיפה זו יזרק מן ההסתדרות — וזמן האניה. הימאים האמינו למזכיר שהוא יכול לזרוק אנשים מן האניות. אולם בכל זאת הופיעו כולם לאספה. התוצאה: נבחרה „נציגות זמנית“, שעליה הוטל לקבל לידיה את מדיניות האגודה, לגשת לכינוס אסיפה מייצגת נבחרת.

באותו יום נולד המרד הימי הגדול. **שופרים צרפתיים** — לוא הבינו מגיגי ההסתדרות מה קרה היו רואים, מן הסתם, כי מתקרבת התפוצצות רבתית, היו מתקנים את הבית בעוד מועד. אולם הועד הפועל של ההסתדרות היה רחוק מהענין, והטיפול המעשי היה נתון בידי יוסף אל מוגי, מזכיר מועצת פועלי חיפה, אשר ה' ימאים ראו בו איב בנפש, האיש מאחורי הקלעים שגרם לכל הצרות.

ה„נציגות הזמנית“ ניגשה להכנת המרד בהחלטיות תכניתית. הדרך לא היתה קלה. מולה עמד יריב חזק ופיקח. באחד הימים גויסו באופן מפתיע כל הקצינים המורדים לשרות בחיל המילואים לחודש ימים — אף כי חסרו, לדבריהם, קצינים באניות. אך למ דרכם היתה ברורה, והם ידעו כי הימאים עומדים מאחוריהם כנוש מוצק.

התפוצצות ראשונה באה עם המרד על סיפון נגבה. בגלל סיכסוך על תשלום חלק מן המשכורת במטבע זר — כדי לאפשר לאנשים לרדת בגמל מרסייל — פרצה שבי' תה, אשר לשם דיכוייה גייסה החברה שוטרים צרפתיים. כשהגיעה האניה לארץ התחדש ה' סכסוך. הנציגות הזמנית דרשה לערוך משפט הסתדרותי, איימה בשביתה כללית. כשנתק' לה בסירוב, צפר הצופר הגדול של נגבה וכל מלחי הצי המסחרי שהיו בחיפה ירדו מאניותיהם. התוצאה: נערך משפט, בו האשים כל צד את משנהו, אך דמותה המ' סרית של אגודת הימאים ומוזכירה הממונה נתגלתה לעיני כל. באחד הימים הודיע יוסף אלמוגי שלא יופיע לשיבת המשפט — וה' משפט הופסק למעשה. ההסתדרות התמזגה את ההודמנות האחרונה למנוע התפוצצות, שהיתה עתה לוודאית.

נוסע בלתי-חוקי. הנציגות הזמנית הכריזה על בחירות באניות לכינוס הימאים. היה ברור מראש שכינוס זה יהיה מעין אסיר פה-מכוננת מהפכנית, ברוח המהפכה הצר' פתית. אף כי ההסתדרות טענה, אחר-כך, כי לא אישרה את תקנון הבחירות, אין ספק שהיו חשאיות ודימוקרטיות. בכל אניות הצי המסחרי תחת הדגל הישראלי ניגשו הימאים לקופסות הפח, וזרקו את פתקיהם דרך חריץ שנחתך במכסה. כל מקצוע ימאי בחר בבחי' רות אישיות מספר של נציגים. החברים ש' זכו למספר הקולות הגדול ביותר בכל מק' צוע נבחרו.

דרכם של הנבחרים לא היתה פשוטה. חיים צוקר, מכונאי שלישי באניה נחשון, לא קיבל אפשרות לחזור לחיפה. „אני יכול להפריע“, אמר הקפטן, אולם הקצין הרא' שון הודיע שהוא מקבל הוראות רק מן החברה. צוקר התחבא, כנוסע בלתי-חוקי, באניה ישראלית אחרת, התייצב לפני רב' חובלה באמצע הנסיעה. בחיפה נאסר ע"י המשטרה — הנוסע הבלתי-חוקי הראשון ש' נאסר בגלל נסיון להיכנס לארץ, במקום ל' צאת ממנה.

בכינוס השתתפו 40 ימאים. מצב הרוח היה מהפכני מן הרגע הראשון. היה ברור לכל הנציגים שהם נתכנסו כדי להסל או' המצב הקיים, לפטר את המוסדות הקיימים, להיכנס למאבק עם אויביהם בהסתדרות, וא' חריכך עם חברת שוהם. מועמדי הנציגות הזמנית נבחרו פה אחד לראשות האגודה. גמירוד אשל, הרוח החיה של המרד, לא הציג את מועמדותו רשמית. פתחרי המד' כירות נבחרו חמשה ימאים וותיקים, שירדו כולם ישר מן האניות: אלכס צוריק, קצין' מכונה שלישי של ענב, בן 31 ובעל חתק ימי של שש שנים; אברהם קסברי, קצין' מכונה שלישי של דרומית, בן 28 ובעל חתק ימי של 15 שנה (כבן 13 עלה על אניה גרמנית); אריה זיטנפלד, ותיק משתתפי הכינוס, בן 45, בעל שערות כסף וחתק ימי של שבע שנים, מנהל המשק של גיליה: מקס גלסנר, קצין שני של מאיר דינזון, בן 24 ובעל חתק ימי של 10 שנים; אריה שפיגלמן, קצין ראשון של צפונית, בן 30, 13 שנה בים.

הציגות הפתית הרועם. צעדה הרא' שון של המזכירות החדשה, כשיגשה למח' רת היום לעבודתה (ונוכחת לדעת כי ההס' תדרות הוציאה ממשרדה את מכות-הכתביה

וחסמה את החשבון הבנקאי של האגודה בסך 2000 ל"י, שנאספו מתשלומי החברים) הציתה את הפתיל הרועם של מטען חומר הנפץ. היא הגישה להסתדרות תקנון חדש של האגודה.

חשיבותו של התקנון אינה פורמלית בלבד. הוא בא, למעשה, לפלס את הדרך למאבק הגדול, האמיתי: המאבק בין האגודה ובין חברת שוהם (ששניים ממנהליה הם חברים בוועד-הפועל של ההסתדרות). התקנון בא להשמיט מידי החברה את כלי-נשקה, לחזק את עורף המזכירות, לעשותה כמעט בלתי-תלויה בעמדת ההסתדרות. העוקץ הפסיכ' לוגי: כל הימאים היו בטוחים שבמלחמה מקצועית ביניהם ובין חברת שוהם, המע' בידה, תעמוד ההסתדרות לימין המעבידה (שיש לה חלק בה) נגד הימאים עצמם. כן הכריז הכינוס על אגודת הימאים, שהיתה עד אז מסונפת למועצת פועלי חיפה, כעל

שריפה ב„נחשון“

תמונה זו צולמה בידי איש צוות נחשון כנמך ליפבון. בתמונה למטה: **מכבי-אש פורטוגזים.** הימאים מאשימים כי חברת שוהם ההסתדרותית עומדת מאחורי הסכסוך, מעוניינת לקיים אגודה מקצועית של מזכירים ממונים באישורה הבדתי רשמית. השריפה בנחשון, שעלתה כמה חודשים לפני כן על שרטון ליד תל-אביב, היא רק אחד המקרים הרבים, הימאים טוענים שחומר הכשרון של החברה הוא אשר גרם לכך.

אגודה ארצית, כפופה במישרין לוועד-הפועל היתה זאת הכרות מלחמה. איש לא הבין אותה אחרת. מועצת פועלי חיפה סירבה להכיר במזכירות. הועד הפועל שלח שני חברים — משל ובנוזרי — כדי לתחק. משל הופיע בכינוס, נתקל ביחס עויין. קשה לברר מה העליב את מי ראשון, לדברי הימאים: משל אמר שאי-אפשר להכיר במזכירות, מפ' גי שהיא מקבלת הוראות מנמירוד. לדברי משל: הימאים צעקו לו שפילג קודם כל שנה כימאי, לפני שיובר על דברים שאין הוא מבין בהם. התוצאה: משל לקח את תיקו, השתלק מן הכינוס.

הימאים דרשו ראיון עם המזכיר הכללי של ההסתדרות, מרדכי גמיר. לדבריהם חיכו כשעה אחר המועד הקבוע. ראו את אויבם, יוסף אלמוגי, יוצא מחדרו. הישיבה עברה בשקט, ברוח ידידותית. אפשר היה לחשוב

כי העניין יסתדר בשלום. אולם למעשה קרה ההיפך: תוך החלפת הדברים השקטים, כש' הימאים דרשו לעצמם „מפרעה של אימון“, התברר כי העניינים הולכים לקראת התמוט' טות כללית.

העוקץ: מזכיר ההסתדרות לא דחה את התקנון, אך דרש לעיין בו לנוחיותו, להע' בירו לאישור המוסדות המוסמכים, להתוכח עליו כראוי — דבר שיאריך זמן. אולם הימ' איש ידעו שכל כוחם בכינוס, שעמדתם תח' מוטט ברגע שהכינוס יתפור. לפיכך דרשו תשובה מידית, כמעט כניעה ללא תנאי. כש' נתקלו בסירוב הועד הפועל, לא היתה להם כמעט ברירה אלא לפעול מיד, מבלי לחכות להתלטת סופית של ההסתדרות. אותו יום הוברקו ההוראות לכל הצוותות בלב ים, נמסרו לצוותות בחיפה: כל הימ' איש מתפטרים מעבודתם תוך 24 שעות. מכיון שהסכסוך לא היה, לפחות רשמית,

לשום אגודה לא היתה זכות זו, היא לא תהיה גם לימאים.

תקנה שניה: העובדים הזרים (כ-20% של כל הצוותות) יתקבלו רק ע"י אגודות מק' צועיות זרות, המוכרות ע"י האגודה המק' מית. טענת הימאים: כיום מתקבלים עוב' דים בלתי מאורגנים, באמצעות „סוכרי עב' דים“ פרטיים. מכיון שאין הם מאורגנים, הם עובדים בתנאים ירודים, מצמצמים את נעלי הקצינים. טענת ההסתדרות: אין זה תפקידה של האגודה להכיר או לא להכיר באגודות זרות, דבר שיש לו ערך פוליטי.

תקנה שלישית: זכות השביתה בחו"ל. טוענים הימאים: אנו עובדים בחו"ל, אם אוסרים לנו לשבות במקום שאנחנו נמצאים, מוציאים מלידנו את נשק השביתה בכלל. אך הוועד-הפועל אומר: שביתה בחו"ל הוא מעשה הפוגע במדינה.

בכל הנקודות האלה יש הגיון פורמלי רב בעמדת ההסתדרות. אולם אין היא לוקחת בחשבון את חוסר-האימון העמוק של הימ' איש כלפי ההסתדרות, אחר נסיונם בעבר. בעיני הימאים נראות טענות ההסתדרות כי דברים חמקניים, שבאו למעשה רק כדי להגן על חברת שוהם — הצד השני של המטבע ההסתדרותי.

המעשים והענק. בו ברגע שנחגבשו חזיתות אלה, לא היה עוד מנוס ממאבק עקשני, בנוסח השביתות הקלאסיות של ה' ספרות העולמית. מנוי וגמור היה עם ההס' תדרות לשבור את האגודה ומנהיגיה החד' שים בכל האמצעים. איימה: הימאים שהת' פטרו יצטרכו להתקבל מחדש באמצעות ה' לשכה של ההסתדרות, המנהיגים לא יחזירו לעבודה, יוצאו בכלל מן המקצוע.

מפקדת הימאים, בבית המלחים, בטחה ב' עצמה. אחר שגלחתי מאנשיה תעודות-הכ' גייסה לנמל, איתתו לחבריהם על האניות ה' נכנסות באמצעות פנס כים. הם סמכו על אנשיהם שלא יפרו את השביתה, לא ייענו לבקשת ההסתדרות שדרשה מהם לפנות עז' רק למנהיגיהם הנבחרים, לעלות שוב על ה' אניות. כשיצאה האניה הראשונה אילת, כש' על סיפונה צוות של מפירי שביתה, משכו הימאים בכתפיהם, חייכו: מי התגייס? אני' שים שהמשטרה לא נתנה להם עד כה לעלות על האניות, מפני שהיו חשודים בשוק שחור או ברצון של עריקה לחו"ל, אנשים שאין להם מושג בימאות ושיגרמו נזקים למכונות. הצי לא יתקיים בלעדינו.

מנהיגי ההסתדרות, בבנין הועד הפועל ב' תל-אביב, הראו בטחון עצמי לא פחות: ה' הסתדרות גדולה, הימאים מעטים, הענק ינ' צה. הימאים יפנו עורף לחמומי המוח, יחזרו לאניות. המנהיגים יסולקו אחת ולתמיד. ה' הסתדרות תוכיח שעוד יש לה מרות, שלא כדאי להתגרות בה.

הצד השלישי של המשולש — חברת שוהם — שהיא בעצם הצד העיקרי, מפני שכל המרד בא כדי לשבור את שלטונה על חיי הימאים (כשייגמר תוקף החוזה הקיים, בסוף השנה האזרחית), העמיד פנים כאילו כל הענין אינו גנוג אליו: זהו ענין פנימי של ההסתדרות.

הצי הכבול. אותה שעה התהלכו בני חיפה, העיפו מבטים תכופים אל האניות שעגנו בגמל, הצי המסחרי הכבול. הם ידעו כי השביתה תגרום נזקים עצומים למדינה, סבל רב לאזרחים שאספקתם עוכבה. הם שמעו את דברי ההסתדרות, שטענו כי חבר' רה של צעירים חסרי-אחריות ניסתה להס' תלט על המכשיר הימי אדיר-החשיבות של המדינה, להכתוב תנאים בלתי הגיוניים ל' הסתדרות.

אולם לבם היה עם הימאים השובתים, סלד מפני מפירי השביתה. הם ידעו שמשך חד' שים רבים הוכתם שם. ההסתדרות ע"י אני' שים שעשו מלאכתם רמיה, כל הימאים הצי' עירים, אף אם לא צדקו תמיד, אינם אויבי ההסתדרות אלא להיפך, מחדשה מבפנים. ובסתר לבם קיוו כי דויד הימי ינצח את גלית המשרדי, כי אותה חבורה של צעירים זקופים, עזי-נפש, חלוצי הים של האומה, מניחי היסוד למסורת ימית גאה, יצאו מנצ' חים.

מצדה גייסה ההסתדרות את מרבית הע' תונות, החלה במלחמה פסיכולוגית נגד ה' שובתים. בקר וערב חזרו העתונים והכרזות: „מתגדבים יוציאו את האניות. הימאים עומ' דים להכנע“.

אך הימאים לא היו עוובים לגמרי. צעי' רים ואנשי ציבור אשר שמותיהם הפכו זה מזה דבר יצאו פגילוי דעת מלהיב לעז' רת הימאים. „אנו לצדכם עד אשר שוב יעלה העשן מארובות הצי המסחרי“, הודיעו.